

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 13.

V Ljubljani, 15. julija 1893.

Leto X.

Obseg: Pure. — Odškodnina pri napravljanju brzojava. — Kajnit in Tómasova žlindra na travniku. — Razmere gorenjskih kmetov okolo l. 1500 — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Pure.

Pure žive v gor-
kejšem
podnebji,
kakor kure.

Zato so
tudi proti
slabemu
vremenu
mnogo bolj
občutljive
in tudi po-
zneje valé,
kakor ko-
koši. Iz
tega vzroka
je reja pur
težavna, a
se izplača,
posebno v
bližini
večih mest,
koder ima
ta perut-
nina visoko
ceno.

Puran
mora biti
velik, ži-

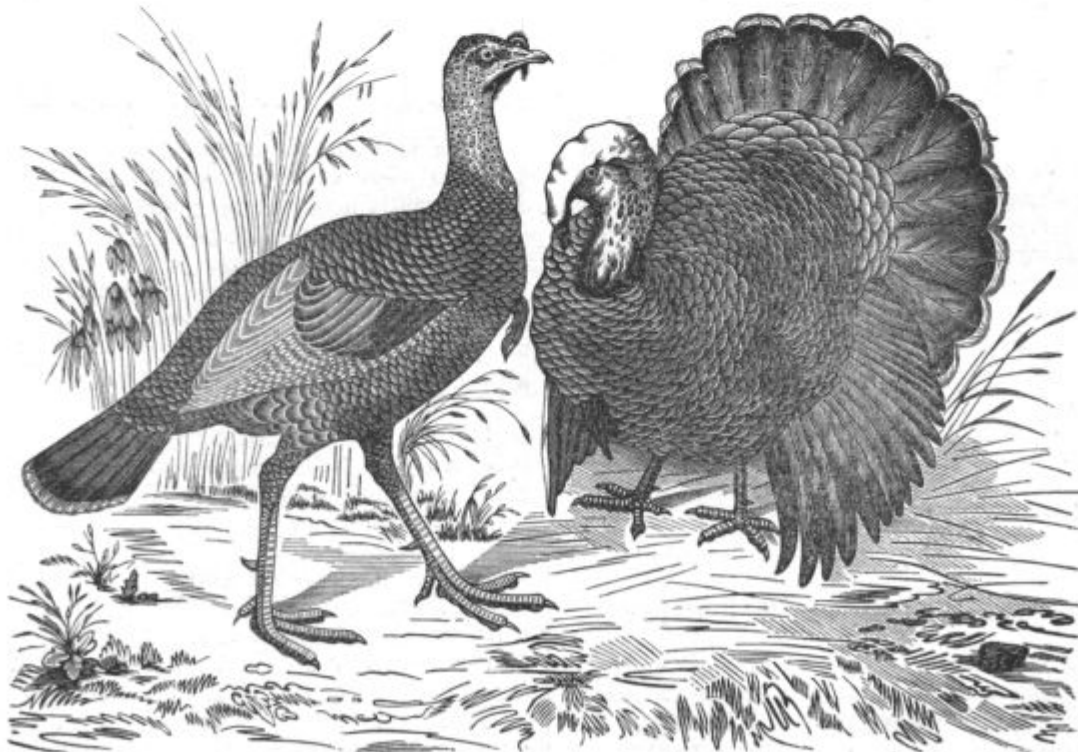
vahen, krepak in je treba vsako leto drugega; k večemu
se sme eden pustiti dve leti, kajti čim starejši je, tem

slabši je za plemo. Puran naj ima 6, k večemu 10 pur.
Pura naj se ne rabi dalj časa za plemo, kakor pet let.

Izkušnja
učí, da so
bele pure
krepkejše.

Meseca
aprila
začno pure
nesti. Tedaj
pa jih ne
smemo pu-
stiti samih,
ampak
treba jih
je toliko
časa za-
preti, da
zneso. Če
so namreč
proste, pu-
ščajo jajca,
kjer se jim
ravno zdi.

Tudi se
jim sme v
gnezdu pu-
stiti le po
eno jajce;
druga naj
se pobero

Podoba 32.

Podoba 33.

vsak dan sproti in spravijo do valitve na hladnem
prostoru.

Pura znese 15 do 20 jajec. Dobro je, če se jajca zaznamujejo, kajti vsaka pura izleže svoja jajca najbolj gotovo. Enoletne pure so najboljše valilke. Gnezdo se jim naredi na suhem, skrivnem prostoru. Kadar pura iznese zadnje jajce, takrat obsedi. Več kakor 15 jajec podložiti ni dobro. Ako pura obsedi, ne gre več z gnezda, ampak jo je treba tu in tam doli vzeti, da se najé. To naj se godi ob določeni uri. Dokler pura jé, pokrijejo se jajca z gorko cunjjo, da se ne ohladi. Kadar pa se pura najé, položi se zopet varno na gnezdo, da ne stre kakega jajca. Skrbeti je tudi treba za svežo vodo. Purana ni puščati blizu gnezda, sicer nadleguje puro in jo moti pri valjenji. Pura vali k večjemu 4 tedne. Ker je jajčna lupina zelo trda, treba je časi purčekom oprezno pomagati iz jajec; toda to se stori le v potrebi. Kadar mladiči prekljujejo lupino, ne sme se pura več odvdigniti, ampak ostane naj toliko časa na gnezdu, dokler se ne izvale vsi mladiči.

Prvih 24 ur mladiči ne uživajo ničesa. Kot prvo hrano dobé trdo kuhanih, drobno sesekanih jajec, čez dva dni tudi kuhanega graha in drobno zrezane čebule. Čez 8 dni opuste se jajca ter se nekoliko sesekanih kopriv zmeša med proso in ječmenovko. Tudi med sesirjeno mleko ali otrobe se koprive lahko pomešajo. Pozneje se klade zrezana salata, v mleku kuhan zdrobljen oves, po katerem mladiči izborno uspevajo.

Deset dni stari mladiči se v lepem vremenu lahko spuste na mlado travo, paziti pa se je kopriv, ker jih opeko po nežnih nogah. Mladi purčki so izredno mehki in jih prve tedne mnogo pocepa, če se prehlade. Zato jih je treba previdno krmiti in varovati mraza, dežja in rose. Le polagoma in v najlepšem vremenu privajati jih je na življenje na prostem. Glavni pogoj purje reje sta čistost in gorkota. Zjutraj se mladiči ne smejo spustiti na prosto, dokler se ne posuši rosa, opoldne jih je treba varovati vročine v senci, zvečer pa se zopet spravijo pod streho, predno se naredi rosa. Le s skrbjo in paznostjo spravimo to na gorkejšje podnebje vajeno perutnino toliko daleč, da se nam izplača njena reja.

Če mlade pure zasači dež, zaviti jih je treba v gorke cunje. Šest tednov starim puram pordečé glave. Ta čas je najbolj opasen, zato jih pogine tudi mnogo, če ne skrbimo dosti zanje. Da se bolj okreptajo, dobro je, če se jim med krmo pomeša nekoliko vina. Kadar so mladiči stari dva meseca, spuščajo se lahko poljubno na prosto. Do sv. Mihela lahko ostanejo zunaj, le ob hudem dežju ali nevihti treba jih je doma preskrbeti s krmo. Krmijo se s kokošmi vred. Če prav so mlade pure tako zelo občutljive, pozneje se vendar le tako utrdijo, da prenesó najslabše vreme.

Dve leti stare pure se lahko pitajo. V 3—4 tednih se opitajo. Navadno jih pitajo z namočeno turščico, z graham, z osvalki iz prosene ali ječmenove moke, udelanimi v surovem maslu i. t. d. Nekaterniki dajo puram tudi namesto vode mleka v snažnih posodah. Podoba 32. kaže puro, podoba 33. pa purana.

Odškodnina pri napravljanju brzojava.

Z ozirom na odgovor v listnici uredništva v cenjenem Vašem listu z dne 31. junija t. l. št. 12, da se ni moči ustavljati napravi brzojava in da ni upati odškodnine za oteškočeno oranje in dovažanje na njive in travnike, podati Vam hočem praktičen slučaj v dokaz, da temu ni povsem tako.

V preteklem letu stavila se je telefonska zveza med Trstom in Dunajem po istih organih, kateri stavijo brzo-

javne naprave. Na občinski pašnik hraški postavili so 8 telefonskih drogov, ne da bi bili prej prosili dovoljenja na edino kompetentnem mestu, pri gospodarskem odboru. Akoravno je prvomestnik gospodarskega odbora takoj po pričetem postavljanju drogov na pašnik opozoril c. kr. brzojavnega stavbinskega inženirja, da nima lastnikovega dovoljenja, postavili so kole vendar le. Vsled tega pritožil se je dotični odbor pri c. kr. poštnem in brzojavnem ravnateljstvu v Trstu dne 13. junija 1892. l. in zahteval, da se vsi na občinski pašnik postavljeni drogi do 25. junija 1892. l. prelože in da se s kopanjem jam provzročena škoda, odmerjena po domačih cenilcih, povrne, sicer bi se morala vložiti tožba radi motenja posesti in radi prestopka poljske postave za Kranjsko z dne 17. januarja 1875. l. dež. zak. št. 8.

Dne 24. junija 1892. l. došli so c. kr. stavbinski inženir, brzojavni paznik in 8 delavcev in so preložili vse telefonske droge, kakor se je zahtevalo, iz pašnika na banket državne ceste. Ni se pa povrnila napravljena škoda.

Gospodarski odbor dal je po zapriseženem domačem cenilci ceniti imenovano škodo in vnovič zahteval od c. kr. poštnega in brzojavnega vodstva v Trstu, naj mu povrne cenjeno škodo v znesku 3 gld. in 50 kr. cenilnih stroškov in je v teku nekaterih dni prejel dotični znesek (3 gld. 50 kr.) poštne prosto.

Iz tega je razvidno, da se telefonske, oziroma brzojavne naprave ne morejo delati brez dovoljenja zemljišnega lastnika. Dotični stavbinski urad si mora prej pridobiti dovoljenje onega posestnika, na katerega zemljišče naj se postavijo drogi. Ako takega dovoljenja ni moči doseči mirnim potom in posebni oziri ne dovoljujejo druge brzojavne črte smejo se deli zemljišča v brzojavne namene razsvojiti; na vsak način mora se pa cenjena odškodnina izplačati, kajti državni zakoni veljajo ravno tako za državne urade, kakor za vsakega državljana.

V Hrašah, dne 10. julija 1893.

Jurij Kraigher.

Kajnit in Tómasova žlindra na travniku.

Za prospeh živinoreje ne zadostuje, če gledamo le na dobro plemeno živino, ampak moramo jo tudi primerno dobro krmiti in oskrbovati. Ker je živina čim dalje večjega pomena za naša gospodarstva, ne smemo je le izboljševati, marveč moramo jo tudi pomnoževati. To pa bomo le takrat mogli storiti, kadar bomo imeli dosti in dobre krme. Krmo pridelujemo deloma na polji, deloma na travnikih in pašnikih. V nastopnih vrsticah ozreti se hočem nekoliko le po naših travnikih.

Vsled različnosti zemlje, lege in drugih okolnosti so travniki jako različni ter tudi zelo različno rodovitni, toda imajo pa tudi nekaj skupnega, na kar se lahko oziramo in se tudi moramo ozirati, ako hočemo govoriti o travnikih sploh.

Travniki so zemljišča, na katerih rasto različne živini užitne rastline vse vprek pomešane. Naši travniki so večinoma naravni, po nekod pa imajo tudi umetnih travnikov. Krma, katera zraste na travnikih, vzame nekaj svojega živeža iz zemlje, nekaj iz zraka. Kmetovalec pokosi krmo in jo pokrmi živini. Sedaj pa se vpraša, ali ne škoduje to travniku, če mu vedno jemljemo, pa nič ali premalo vračamo? Seveda mu škoduje! Čim rodovitnejša je zemlja, tem počasneje peša; na vsak način pa je travnik vedno slabši. Če travnike gnojimo, oziroma tudi namakamo in primerno oskrbujemo, dajo nam taki, ki jih kosimo po enkrat na leto, po 15—20 q mrve, 2 košni po

35—40 q, 2—3 košni celo po 60—75 q krme na ha vsako leto. Pa primerjajmo naše pridelke na senu in otavi! Kakor nam kažejo statistični podatki, pridelali smo na Kranjskem zadnja štiri leta povprečno po kakih 16—20 q mrve na ha. To je primeroma jako malo. Saj imamo vendar mnogo prav izbornih travnikov, t. j. izborni bi lahko bili, če bi jih primerno oskrbovali. Naše ljudstvo le premalo pozna oskrbovanje travnikov. Vodo kmetovalec uže še napelje, če jo ravno ima, pognoji pa uže presneto nerad. Naši travniki so torej uže zelo opešali in prav resno se bo treba poprijeti izboljševanja, treba jim bo dati onega, kar jim manjka, redilnih snovi, treba jih bo začeti gnojiti. Po nekaterih krajih je gnojenje travnikov ravno tako navadno, kakor gnojenje njiv, zato pa tudi pridelujejo po jako mnogo krme. Gledati bomo torej morali tudi mi, da bomo vrnili zemlji vsaj najvažnejših redilnih snovi, posebno kalija in fosforove kisline. Ker nam hlevskega gnoja primanjkuje navadno še za polja, treba nam bo poseči po umetnih gnojilih. Toda težko je za prostega kmetovalca priskrbeti se z dobrimi umetnimi gnojili, kajti ravno pri ti kupčiji človek kaj lahko naleti na sleparje. Vsled tega je sklenila naša kmetijska družba priskrbeti kmetovalcem kajnita in Tomasove žlindre. Kajnit je kalijevo gnojilo, Tomasova žlindra pa fosfat; oba sta priznana dobri gnojili ter jih po nekaterih krajih, posebno po Nemškem, vsako leto porabijo po velikanske množine. Najbolje je kajnit in Tomasovo žlindro raztrositi po travnikih pozno na jesen, po zimi ali pa prav zgodaj spomladi — zadnja dva in prva dva meseca v letu — da jima zimska vlaga raztopi kolikor moči mnogo redilnih snovi. Na 1 ha se rabi 6—8 q kajnita in 4—6 q Tomasove žlindre.

Koder se gnoji s temi gnojili, izboljšujejo se travniki. Vsled njih rastline ne rastejo le bujnejše, ampak se tudi poizgublja mah, boljše krmske rastline, trave in posebno detelje i. t. d. se pa množe. Na pravilno gnojenem in oskrbovanem travniku torej ne dobimo le več krme, ampak tudi mnogo boljše.

Ker je „Kmetovalec“ uže letos poročal o teh gnojilih*), ne bom se spuščal v podrobnejše razmotrivanje. Omenim naj le, da bo kmetijska družba jeseni oddajala kajnit in Tomasovo žlindro tistim udom, kateri se pravočasno zglase zanj. Ker mora kmetijska družba vedeti, koliko naj približno naroči vsakega gnojila, oglase naj se naročniki takoj in naj povedo, koliko žele tega, koliko onega gnojila**). Omeniti pa moram, da bo družba dajala gnojili le v vrečah po 100 kg.

Naša kmetijska družba je nekaj kajnita in Tomasove žlindre naročila uže letošnjo pomlad in jih je takoj oddala kmetovalcem. Oglašali so se tako zelo, da sta ji v kratkem času pošla. Vender opozarjamo, da letošnji uspeh nikakor ni in ne more biti tak, kakeršen bi moral biti v normalnem letu. Prvič je družba zaradi raznih zaprek razdelila gnojili precej pozno, da se nista mogli več povoljno okoristiti z zimsko vlago, potem je pa tudi pomlad bila tako izredno suha, da se ni moglo kaj redilnih snovi raztopiti. Gnojili pa zaradi tega nista nič manj vredni, le učinek ni tako očividni, ker gnojili delujeta dalj časa. Kar se ni porabilo letos, porabilo se bo prihodnje leto i. t. d. Kadar pa bo leto ugodno, pokazal se bo tudi uspeh toliko očitneje.

*) Glej članek: »Oddaja umetnih gnojil za travnike« v št. 2. na strani 9.

**) Kdor želi kajnita, priskrbeti si mora od kmetijske družbe svoje dežele potrjeno izrecilo. Izrecila določljive naročnikom naša družba. Kranjski naročniki izrecila le podpišejo, potem pa jih vrnejo; unanji pa morajo priskrbeti potrdila svojih kmetijskih družb. Kdor nam ne pošlje potrjenega izrecila, ne more dobiti kajnita.

Razmere gorenjskih kmetov okolo leta 1500.

Po arhivnih virih spisal Anton Kaspret.

(Dalje.)

Najčešče so se pritoževali gorenjski kmetje zaradi ribštva, lova in planinske paše. V vseh prošnjah od zadnjega desetletja XV. veka do začetka krvave kmetске vojske leta (1515.) obnavljajo kmetje prošnjo, naj se jim dovoli slobodno ribariti v Bohinjskem jezeru, Malem in Velikem Suhem potoku, Bistrici, Radovni in sploh v potokih, ki se iztekajo v Bohinjsko Savo. Nekdaj so uživali navedene pravice, sôsebno ribštvo in lov, samó deželni knezi in vlastelini, sčasoma pa so jih povsem ali nekoliko prepustili svojim podložnikom, da so si množili dohodke ali plačevali nenavadne usluge. Bohinjci so dobili zatô, da so stražili ob meji benečanski na vrhu visokih in pustih gorâ, pravico ribariti v jezeru in loviti divje kozé in drugo divjad; samó na vsake kvatre so morali dajati graščini 24 rib. Jednako so bili rádovljiški kmetje upravičeni loviti v bohinski Savi „želodnike in kaple“ in vsakovrstne ribe, in sicer od nje iztoka do Kreygove žage v Bohinjski Beli. Stodvorski občanje so celó vse leto slobodno ribarili v Ribnici, izvzemši 9 tednov od sv. Mihela do sv. Andreja. Vse te pravice so kmetom povsem ali samó nekoliko odrekli graščaki okolo obrata XV. veka. Sôsebno je prepovedala bleška gosposka, da bi kmetje ribarili v Bohinjskem jezeru, baje zategadelj, ker so pod jezero in tam, kjer navadno plavajo ribe, ribarili pred sv. Mihelom s prepovedanim ribiškim orodjem. Kmetje so se pozivali na starodavno navado, po kateri so že za celjskih grofov in cesarja Friderika III. slobodno ribarili v jezeru vse leto, izvzemši devet tednov od sv. Mihela do sv. Andreja, kadar je lovila graščina v jezeru in potoku do jezú. In dasiravno še sedaj dajo graščini na vsake kvatre 24 rib, vender se jim brani ribariti pod jezero. Hartmann pl. Kreyg pa ne loví samó v potoku, ampak tudi v jezeru z mrežo, in sicer prav tam, kjer se drsté ribe najmirneje, kar kupoma, in takó pustoši jezero in druge vode, „česar niso delali njega predniki“. Bohinjcem je bilo tudi to na škodo, da je napravila graščina čez Ribnico branilni jéz, ki je zapiral ribam pot v potok. „To nam provzroča veliko škodo,“ slôve njih pritožba; „ko bi ne bilo pregraje, bil bi potok ribat, toda zaradi jezú ne morejo prihajati ribe v potok niti ob drstitvi, niti ob drugem letnem času.

Jednake zmede so nastale tudi zaradi ribštva v Bohinjski Savi. Ribja lov v imenovani reki je bila razdeljena takó, da je imela bleška graščina pravico ribariti od jezera Bohinjskega do Kreygove žage pri Beli. Odtod dalje do izliva v Podkórensko Savo je ribaril opravník ali sodnik, ali pa oskrbník gradú Wallenburg. Te delitve Hartmann pl. Kreyg ni dal veljati, temveč je trdil, da imajo Rádovljičanje ribiško pravico samó do Spodnjih Vodešč; njegova prednika, Jurij in Andrej Kreyg, dovolila sta le kot prijatelja in dobra soseda oskrbníkom wallenburškim in uradnikom rádovljiškim ribariti do žage, in obratno sta tudi ona lovila do sovodnji obeh rek, toda zategadelj ni dobila rádovljiška graščina nikake pravice, ribariti do žage. Ali cesarski komisárji so razsodili, da je Hartmann pl. Kreyg brezpravno užíval ribstvo pod imenovano žago in delal Rádovljičanom škodo zatô, ker si je usvajal izključno ribolovno pravico v Bohinjski Savi. Prav takó so ga obdolžili, da si ukorišča ribjo lov v Radovni in sicer na škodo rádovljiške graščine. Po kakšni pravici, tega ne vidimo iz odloka cesarskih komisárjev, vender je resnica, da je ribolovno pravico iz-

vrševal izredno strogo proti občanom Gorij, Višelnice, Podhoma in Zaspa. Ko je nekega dne zasačil kmeta, ki je ribaril v Radovni, vzel mu je vršo in mu zapretel, da mu da iztekniti oči, ako ga še kdaj zaleze pri lovi. Nató so se kmetje napósled imenovanih občin udali graščinski prepóvedí, toda drzni Bohinjci so se kaj malo menili zánjo in so še dalje lovili v jezeru in postranskih potokih, dokler jih niso ukrotili graščinski postavljenici. „Petkrat so nam Kreygovi služabniki in ribiči po krivici vzeli mreže in sáke, ko smo lovili na povelje našega opravnika, in še do denšnjega dne jih nismo dobili nazaj; celó pretepaje in siloma so nas odganjali od ribje vode. In ko smo naslednje leto lovili pred sv. Mihelom, napadli so nas zopet Kreygovi hlapci z orožjem v roki ter nas posilili in nam vzeli in odpeljali voz in ribe.“ Jednako se je branilo rádivljiškim podložnikom ribáriti v Bohinjski Savi od nje iztekla do Kreygove žage, dasiravno so jim cesarski svetovalci ondu izrecno pripoznali ribolovno pravico. Že leta 1502. je dala oklicati Poliksena pl. Kreyg, Hartmannova vdova, da plača vsakdo, ki bode ribáril v Savi do tja, kjer se stekata obe reki, globo 10 mark šilingov. Tako je ostalo tudi v poslednjih letih. Vrh tega so morali kmetje za graščinskimi ribiči nositi mreže, vrše in ribnjake v Bohinj in zopet nazaj. Toda svoje pravice, ribáriti v Savi in postranskih potokih, niso utopili. Še leta 1515, ko so predložili briksenskem knezoškofu obsežno pritožbo ter ga prosili pomoči, obnovili so prošnjo za ribolovno pravico, sevéda brez vsega uspeha. Toda graščinski imetnik se je trdovratno držal svoje pravice, opiraje se na ustanovno pismo, po katerem imajo ribolovno pravico gospodje, ne pa kmetje. „Kakor se je ravnalo, odkar pámeti svet, prav takó se še ravna,“ odgovoril je kmetom bleški graščák in jim odrekel ves up, da bi si kdaj izprosili ribolovno pravico.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— Da kokoši rajše neso, je dobro, če se jim daje zmletih svinjskih kosti.

— Zboljšanje lucernišča. Če je lucerna na njivi redka, nekateri prisejajo raznih trav. S tem pa le to dosežejo, da so rastline še redkejše. Prisejati je pa dobro navadne rdeče detelje in esparzete in ju zabranati. Če je pa lucerna le prerodka, je pa najbolje, če se preorje in njiva na novo poseje.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 131. Po časnikih se ponuja neka „esenca“, s katero se dela vinu podobna pijača. Pri nas jo uže rabijo. Ali je ta esenca priporočljiva in ali je pijača iz nje škodljiva? (J. Z. župnik v V. na Štajerskem.)

Odgovor: Pred seboj imamo tudi mi inserat iz slovenskega lista, ki slove:

„300 litrov mošta 4 gld. 75 kr. 3 kilo tekoče vinske zmesi (kompositum), zmešane s 300 litrov vode, da tečno, prijetno, osvežujočo in zdravo pijačo. Najboljši namestek za vino in mošt. Pošilja s povzetjem 4 gld. 75 kr. poštnine pristo na vse poštne postaje Überbacher-ja samoprodaja v Wildonu, Štirsko.“

Kdor količkaj vé, kaj je vino, mora precej spoznati, da je težko objaviti večo neumnost, nego je ta. Überbacher pač vé, da neumneži ne bodo nikdar izmrli. Pravo vino sestoji pred vsem iz alkohola, kisline in vode ter v prav majhni množini iz nepokipelega sladkorja, čreslovine, belja-

kovin, barvil, glicerina, tvarin ki dajejo vinu okus in duh, rudnin i. t. d. Pustimo vodo popolnoma v nemar in recimo, da hočemo iz glavnih sestavin narediti umetno vino. Da bo ta umetna brozga vsaj nekoliko podobna vinu moramo vzeti za vsak hektoliter najmanj 5 lit alkohola (špirta) po 90 kr. potem vinske, ali ker je ta težko razstopljiva, raje citronove kisline 1 kg, ki stoji 2 gld. Ako nič drugega ne vzamemo, stoji nas uže hektoliter te brozge 6 gld. 50 kr. Če pa pridemo še kakošnih ekstraktih snovi, etra, čreslovine i. t. d. pa gotovo 7 gld. 300 litrov stoji nas 21 gld. — Velespoštovani gospod Überbacher pa da vinske zmesi za 300 litrov mošta za 4 gld. 75 kr. in ker bržkone hoče imeti tudi kaj dobička (te vrste ljudje niso z malim zadovoljni), zato se sme prav za gotovo računati, da ima njegov „kompositum“ k večjemu 1 gld. reelne vrednosti, za izdelovanje vinu podobne pijače pa prav nobene. Če so ta in razne druge z veliko reklamo priporočane esence zdravju škodljive, pokazati more le kemijska preiskava. Da se najdejo neumneži, ki kupijo te esence, ne zdi se nam čudno, pač se pa čudimo slovenskim listom, da sprejemajo take inserate, in zdravstvenem organom, ki mirno gledajo to sleparenje ljudstva.

Vprašanje 132. Kdo kupuje zelene nezrele orehe za vkuhanje v sladkorji (kandiranje)? (J. G. v P. na Goriškem.)

Odgovor: Take orehe kupuje tvrdka A. Tschinkelna sinovi v Ljubljani. Druga tvrdka nam ni znana.

Vprašanje 133. Iz mnogih vzrokov nam kaže letos na Dolenjskem iz sliv kuhati žganje, t. j. slivovec. Ker je pa slivovec boljši, če se koščice zdrobe in s slivami skupaj namočijo, zato vprašam, s katero pripravo bi jih najlaže drobili? (F. P. v T.)

Odgovor: Mi ne vemo drugega sredstva, nego koščice deloma iz češpelj izbrati ter jih na eden ali drug način, na pr. v možnarji stleči. Najkrajši način bi bil sevéda, če bi češplje mastili, koščice pa trli v malinu, kakeršen je za drobljenje sadja. V ta namen se morata valjarja tesneje skupaj pritisniti. Tak malin stoji 50 do 100 gld. Sicer se pa motite, če mislite, Bog vé kako merodajno je koščice drobiti in v drozgo mešati. Če je sirniška ali banaška slivovka tako izvrstna, ne prihaja to od zdrobljenih koščic, marveč od dolgega kipenja češpelj, ki traja eno do pet let, ob čemer se tvorijo razne snovi, katere dajejo slivovki fini okus. Če se češplje toliko časa puste kipeti, potem je pa celó potrebno odstraniti koščice.

Vprašanje 134. Imam staro vino iz l. 1883., ki je v sodu čisto, na zraku, t. j. v kozarcu pa sórni. Vino ni kaj močno. Ali se da to vino vsaj toliko popraviti, da bo za pijačo za delalce? (J. D. v Š.)

Odgovor: Sčrnenje starega vina na zraku ni nikaka bolezen, ampak prihaja od tod, ker se je vsled starosti poizgubila deloma kislina, ki naredi, da ostane raztopljen čreslovokisli železni okis. Vsled pomanjkanja kisline se pa ta spojina na zraku obori in naredi vino motno, oziroma črno. Pretočite vino skozi kako cedilce, da pride prav močno z zrakom v dotiko ter dodajte na vsak hektoliter $\frac{1}{4}$ klgr. citronske kisline. Pretočeno vino bo na zraku sčrnelo, a s čiščenjem mu lahko vzamete to barvo. Ako vino ne bo sprejelo čistila, je to znamenje, da mu manjka čreslovine, ki se lahko doda v obliki tanina.

Gospodarske novice.

* **Semenske ajde** in sicer prave sive francoske družba še nekaj odda, 100 kg po 15 gold. Opozarjamo, da se je precej zglasiti, ker je toliko kakor gotovo, da bo letos manjkalo semenske ajde, kajti v Ljubljani na trgu tržijo uže domačo ajdo po 13 gold. 100 kgr.

* **Bike, nakupljene iz deželne podpore**, je mogoče dobiti tistim občinam, katerim primanjkuje plemenjakov, ako se takoj obrnejo s prošnjo na visoki deželni odbor.

* **Premovanje konj v Bohinji** bode tudi letos in sicer bržkone v soboto dne 2. septembra t. l.

* **Žrebetišče v Št. Jarneji**. Konjerejskemu odseku naše družbe se je posrečilo vse potrebno ukreniti, da se ustanovi v Št. Jarneji žrebetišče, to je velik ograjen prostor s primernim hlevom, kjer se bodo vzrejevala eno- in dveletna žrebca od zgodnje pomladi do pozne jeseni. Da se žrebetišče more ustanoviti, gré zahvala visokemu c. kr. kmetijskemu ministertvu, ki je zagotovilo na leto 300 gold. podpore, vis. deželnemu zboru, ki je dal 1000 gold. deželne podpore in slednjič slavni kranjski branilnici, ki tudi ni dala nič manj, nego 1000 gold. O namenu in pomenu žrebetišča objavimo ob priliki poseben članek.

* **Na razpis o oddaji prasičev** angleškega plemena v današnji številki opozarjamo č. čitatelje.

* **Kajnit in Tomásovo žlindro** bo družba to jesen zopet oddajala. Cene prijavimo prihodnjič. Prosimo prijaviti naročila pravočasno.

* **Peta dirka konj v Št. Jarneji** bo dne 11. septembra t. l. popoldne ob 2. uri, to je na dan premovanja konj.

* **Žrebice težkega plemena** bo konjarski odsek tudi to jesen kupoval v radovljiškem okraji ter jih bo oddajal potom javne dražbe v kranjski, kamniški in ljubljanski politiški okraj.

* **Konjarski odsek** c. kr. kmetijske družbe kranjske je imel 6. t. m. sejo pod predsedstvom načelnika gosp. Fr. Povšeta in ob navzočnosti odbornikov gg.: pl. Beutlerja, Gamsa, Lenarčiča, Perdana, Pirca in Seuniga. — Odsek vzame na znanje poročilo o enketi za konjerejo, ki je bila dne 30. maja t. l. na Dunaji. — Glede prošnje kamniške podružnice, da naj se nastavi v Podgorji cesarski žrebec, se izreče odsek, da je to uže davno volja njegova, da se pa ne more izvršiti toliko časa, dokler ministertvo v to ne privoli. — Program konjskih premovanj za l. 1893 se vzame na znanje. — Odsek vzame na znanje poročilo, kaj da se je do sedaj ukrenilo in doseglo glede žrebetišča v Št. Jarneji. — V komisijo, ki naj določi žrebce, kateri se letos izločijo, se volita gg. Lenarčič in Seunig. — Vled vprašanja vis. deželnega odbora se izreče odsek o načinu, kako izvršiti premovanje konj v Bohinji in kako porabiti deželno podporo za pospešitev reje težkega konjskega plemena. — Za poročilo gosp. odbornika in poveljnika depota na Selu, c. kr. ritmojstra H. Beutlerja pl. Heldensterna, ukrene odsek delovati na to, da bo vzgoja mladih konj umnejša in naravnejša ter pritrdi predlogu, da bo znanprej postaja na Selu enotna, t. j. obstoječa iz lahkih plemenjakov, in sicer s pogojem, da pride težek žrebec v zasebno rejo kam blizu Ljubljane na Savsko polje.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Posnetek iz zapisnika družbenega občnega zbora dne 8. junija 1893.

(Dalje).

Kot 4. in 5. točka dnevnega reda se je zvršila volitev družbenega podpredsednika in osmih, po pravilih izstopivših odbornikov. Skrutinij prevzela sta gg. vodja Lapajne in nadučitelj Rant. Po končanem skrutiniji objavil je gosp. vodja Lapajne izid volitve, vsled katere je bil za podpredsednika skoraj soglasno voljen dosedanji podpredsednik go-

spod grajščak Jos. Fr. Seunig, za odbornike pa isto tako gg.: deželni glavar in grajščak Oton Detela, c. kr. gozdni svetnik Václav Goll, c. kr. okrajni živinozdravnik Artur Folakovski, c. kr. profesor Ivan Franke, posestnik in deželni poslanec Josip Lenarčič, deželni viši inženier Fran Witschl, odvetnik dr. pl. Wurzbach in nadučitelj Janko Žirovnik.

Pri 6. točki dnevnega reda »Poročilo in predlogi odborovi«, predlaga tajnik v imenu odborovem, da se velečastita gospa Josipina Hočevvarjeva, grajščakinja v Krškem, imenuje družbenim častnim članom. Predlagatelj utemeljuje ta odborov predlog z obilimi zaslugami, katere ima imenovana gospa v obče kot velika dobrotnica, a posebe kot pospeševaliteljica kmetijstva, kakor se je izkazala v zadnjem času. Z veliko svojo naklonjenostjo je omogočila krški podružnici, da je zasnova veliko podjetje na korist dolejnjskemu vinarstvu, in sicer s tem, da je podružnico podpirala z denarjem, da je brezplačno za več let prepustila velik prostor za trtnico, in slednjič s svojim velikim uplivom. — Občni zbor z odobravanjem soglasno pritrdi odborovemu nasvetu.

Dalje predlaga tajnik v odborovem imenu na predlog dotičnih podružnic, da izreče občni zbor pohvalo naslednjim gg. družbenim članom za njih zasluge v prosep kmetijstva, in sicer gg. Franu Brulcu, župniku v Veliki Dolini, dr. Ignaciju Namoršu, posestniku na Jesenicah ob Savi in Martinu Colariču, posestniku v Slinovci za njih delovanje v prosep vinarstva in sadjarstva, gg. Janezu Jancu, posestniku v Begunjah, in Petru Gašperinu, posestniku v Begunjah za njih uzorno gospodarjenje, s čemer sta v izgled in v vzpodbujbo drugim, gosp. Henriku Stancarju, posestniku v Krškem za njegovo požrtvovalnost v prid vinoreji. — Predlog se soglasno sprejme.

Nadalje je ukrenil občni zbor potrditi ustanovitev novih podružnic na Vačah, v Cerkljah, v Dovjem, v Mošnjah, v Kamni Gorici, v Škocijanu, v Št. Jarneji, v Rovtah, v Godoviči, v Kranji (mesto), v Planini in v Čateži.

Pri zadnji in glavni točki vzporeda, »Poročila in predlogi podružnic«, prišli so spodaj navedeni predlogi v obravnavo. Zaradi primanjkanja prostora navedli bomo v tem posnetku pred vsem le dotične predloge in ukrepe, o obravnavi pa le tisto, kar je zanimivo za tiste, ki niso bili navzoči.

Podružnice Begunje, Col-Podkraj in Mokronog so stavile predloge zastran zatiranja škodljivih mrčesov. Ker so bili vsi ti predlogi zelo slični in zadevajoči eno in isto reč, spojil jih je glavni odbor v enega ter ga dal na razgovor. Ta predlog slove: Glavni odbor naj deluje na to, da se deželni zakon z dne 17. junija l. 1870., zadevajoč zatiranje škodljivih mrčesov, kar le mogoče strogo izvršuje in to zlasti prihodnje leto, ki bo hroščevo. Ta predlog utemeljuje in posebno toplo priporoča gospod baron Berg iz Mokronoga. V svojem govoru omenja, kakošno škodo so naredili zadnja leta »črvi« in kako bore malo se je naredilo proti hroščem. Slednjič tudi priporoča, da kmetijska družba uvede skušnje z bacilom »botrytis tenella«, kateri okuži črve in naredi da bolehaajo; drug okuži drugega, da slednjič poginejo. — Odbornik gospod Šiška se pridružuje vsem tem nasvetom, predlaga pa ob enem, da se skrbi za boljše varstvo krta, ki v boji proti raznim škodljivim mrčesom v zemlji najbolj pomaga kmetovalcu. — Razprave o tem predmetu se udeleže nadalje tudi gg. c. kr. vladni svetnik Draška, c. kr. okrajni šolski nadzornik Žumer, nadučitelj Ribnikar in dežel. glavar Detela, ki pove, koliko je deželni odbor uže do sedaj storil za pokončevanje mrčesov, in objubi, da bo deželni odbor stavljen predloge tudi uvaževal v svojem delokrogu, ter zlasti pripomogel s premijami, da se zakon pridno izvršuje (dobroklici.) Končno se sprejme gori navedeni predlog ter nasveta gg. barona Berga in odbornika Šiške.

Podružnica mokronoška predlaga: Občni zbor pozivlje glavni odbor, da se poteguje na merodajnih mestih, da dobe vsaj vsi sodni okraji diplomovane živino-

zdravnike. Ta predlog utemeljuje predsednik mokronoske podružnice, gospod grajščak grof Barbo, in sicer z razmerami, ki se nahajajo povsod tam, koder ni blizu dobrega živinozdravnika. Živinski mazači prav nič ne razumejo, ne znajo pomagati pri porodu in poznajo sploh le dve bolezni: »sajevec« in »volčič«, pod katerima imenoma zdravijo prav vse bolezni. Govornik navaja izglede, kako drastično zdravijo ti mazači, ki nimajo najmanjših pojmov o boleznih. — Tudi tajnik Pirc priporoča ta predlog ter meni, da je čas misliti na to, da dobe tudi vsi sodni okraji diplomovane živinozdravnike, ker jih imajo že vsa okrajna glavarstva. Seveda bo to prizadelo veliko stroškov, a sčasom se bo vendar kaj doseglo, zlasti s pomočjo deželnega zbora, ki je že sedaj dajal podpore privatnim živinozdravnikom, ki so se nastavili v političkih okrajih brez živinozdravnika. — Predlog se sprejme.

(Dalje prihodnjič.)

Seja glavnega odbora dne 6. julija 1893. I.

Navzoči: Predsednik gosp. ces. svetnik Ivan Murnik, podpredsednik Jos. Fr. Seunig in odborniki gg. dež. glav. Detela, Folakovski, bar. Lazarini, Lenarčič, Ogorelec, Povše, Šiška, Witschl, Žirovnik in tajnik Pirc.

V državni železniški svet ukrene odbor voliti zastopnika, ki ga imenuje koroška kmetijska družba, in za namestnika gospoda predsednika Murnika.

Na poziv vis. c. kr. kmetijskega ministerstva se odbor izreče za vse nasvete, katere je ukrenila enketa o zadevah lanarstva; glede kranjske dežele posebe pa želi, da se omogoči oddaja ruskega lanenega semena v večji meri, da se potem subvencije vpelje gnojitev lanu s kajnitom in da se dá podpora za nakup dobrih ročnih strojev za obdelovanje lanu, oziroma prediva.

Odbor ukrene nasvetovati vis. deželnemu odboru, kako naj se porabijo deželne podpore za kmetijstvo v l. 1893.

Glede porabe državne podpore ukrene odbor po možnosti ravnati se po želji vis. c. kr. kmetijskega ministerstva ter sklene razpisati oddajo plemenih prasičev.

Nekatere prošnje za dovolitev, da se smejo prodati državni plemeni biki, se rešijo.

V očigled velikemu pomanjkanju krme, ki preti za bližnjo prihodnost, ukrene odbor prositi vis. c. kr. kmetijskega ministerstvo, da izposluje prepoved izvažanja krmil iz države, oziroma, da se izvažanje vsaj oteži z višimi železniškimi tarifi.*)

Odbor ukrene naprositi družbenega odbornika gosp. c. kr. gozdnega svetnika W. Golla, da zastopa družbo na obnem zboru kranjsko-primorskega gozdarskega društva.

Več došlih ulog se reši, večinoma v smislu predlagateljev.

Za nove ude so predlagani in se sprejmejo gg.:

Bobek Alojzij, farni upravitelj v Godoviči; Likožar Anton učitelj v Godoviči; Pagon Janez, posestnikov sin v Godoviči; Lenasi Franc, gostilničar v Godoviči; Kunc Franc, posestnik v Godoviči; Rudolf Janez, posestnikov sin v Godoviči; Gruden Jože, posestnik in župan v Godoviči; Pišljar Janez, posestnik v Godoviči; Klavžar Jernej, posestnik v Godoviči; Gabrovšek Lovro, posestnik v Godoviči; Gantar Janez, posestnik v Godoviči; Raznožnik Jurij, posestnik v Godoviči; Pišljar Franc, posestnik v Godoviči; Govekar Jakob, posestnikov sin v Godoviči; Govekar Janez, posestnik v Godoviči; Klavžar Tomaž, posestnik v Godoviči; Leskovec Anton, posestnik v Godoviči; Pivk Miha, posestnik v Go-

*) C. kr. kmetijsko ministerstvo je že telegrafsko vprašalo družbo, za katera krmila želi prepoved za izvažanje, iz česar je sklepati, da se bo želja naše družbe, kakor tudi kmetijskih zastopov drugih dežel spolnila. Nemška država je tak izvoz že prepovedala.

doviči; Zagoda Franc, posestnik in mlinar v Godoviči; Krebelj Peter, posestnik v Godoviči; Šinkovec Jožef, posestnik v Medvedjem Brdu; Šiška Janko, kaplan v Šmarji; Zakrajšek Janko, kaplan v Šmarji; Lipar Ivan, posestnik v Boštanji; Slabšak Ivan, posestnik v Potovci; Jerman Janez, posestnik in trgovec v Sodinji Vasi; Kolar Janez, posestnik in župan v Kotu; Kukar Matija, posestnik na Starihovem Vrhu; Gregorič Andrej, dacar v Dekani; Sbil Jernej, trgovec v Mokronogu; Petschauer Matija, učitelj v Gotenica; Mihič Josip, posestnik v Gotenica; Nesan Ivan, trgovec v Gotenica; Pekarek H. J., grajšč. oskrbnik v Pletelj; Kavčič Mihael, trgovec in posestnik v Turni; Kreinar Alojzij, kaplan v Sv. Križi; Anžlovar Anton, posestnik na Hobovici; Zidar Jožef, posestnik na Pretržji; Zidar Ignacij, posestnik v Tihaboju; Indof Franc, kaplan na Dolih; Grčar Franc, posestnik in župan v Selcih; Zupan Franc, posestnik v Selcih; Zavrl Janez, posestnik na Prevoljah; Novak Ivan, c. kr. poštar in trgovec na Dolih; Povše Leopold, posestnik v Krajih; Fakin Franc, posestnik in gostilničar na Dolih; Weiglein Henrik, c. kr. okrajni glavar v Krškem; Pirc Alfonz, c. kr. okrajni komisar v Krškem; Wolf Peter, posestnik v Spod. Logu; Kunc Avgust, trgovec in posestnik v Črnomlju; Dužnik Štefan, trgovec v Hrenovicah; Lackner Pavl, posestnik v Verdrengu; Rus Josip, posestnik in gostilničar v Mirni Peči; Bohinc Rok, posestnik na Zgornji Lipnici; Brata Zupan, posestnika in izdelovatelja orgelj v Kamni Gorici; Maver Matevž, posestnik v Zagonu; Trenc Matilda, grajščakinja v Draškovcu; pl. Meyer Marija, grajščakinja v Zavrhu; Petje Matija, posestnik v Gobniku; Višnikar Josip, posestnik na Brezovem; Furlan Matija, opravnik na Viču; Pezdirec Ivan, posestnik v Draščih; Gerald Jože, meščan v Krškem; Jerala Jakob, posestnik v Polji.

Razglas

o oddaji plemenih prasičkov jorkširske (velike bele angleške) pasme.

Podpisani odbor oddaja, kakor doslej, tako tudi odslej plemenske mladiče jorkširskega prasičjega plemena pod nastopnimi pogoji:

1.) Prasički se oddajajo po 10 in tudi več tednov stari, in sicer kakeršne starosti so dobiti.

2.) Cena prasičkom je po 3 gold. za vsak mesec starosti, tako da na pr. stoji 10 tednov star prasiček 7 $\frac{1}{2}$ gold. Te cene so za polovico nižje, kakor jih plača družba.

3.) Oddajajo se ali sami mrjaščeki, ali pa svinjica z mrjaščekom vred.

4.) Kdor dobi prasiče, se mora zavezati:

- a) da jih bo obdržal za pleme, dokler bodo sposobni;
- b) da bo naznanil odboru, kadar jih bo nehal imeti za pleme;
- c) da bo pripuščal mrjasca tudi k svinjam družih gospodarjev.

Došle prošnje reševal bo odbor po vrsti, kakor dohajajo, in sicer vselej takrat, kadar dobi takih plemenih prasičkov, ki seveda niso vedno in v zadostnem številu na razpolaganje.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 6. julija 1893.

Ivan Murnik s. r.,
predsednik.

Gustav Piro s. r.,
tajnik.

Listnica uredništva.

B. F. pošta Kamnik. Povejte svoje ime, potem Vam hočemo povedati svoje mnenje.

Mnogim vprašalcem javimo, da smo zaradi pomanjkanja prostora morali odložiti odgovore na njih vprašanja za prihodnji list.